

1. Άποψη του Μουσείου Πάολο Όρσι.

ΣΥΡΑΚΟΥΣΕΣ: PAOLO ORSI, το υποδειγματικό Μουσείο

Τις Συρακούσες μπορεί κανείς να τις φαντασθεί με χήλια διαφορετικά πρόσωπα. Η αίσθηση της ελληνικής αρχαιότητας είναι πανταχού παρούσα, και οι Σικελοί έχουν εντάξει την αρχαιότητα στη σύγχρονη ζωή με έναν ίσως επιπόλαιο, πάντως αξιαγάπητο τρόπο. Το ιστορικό νησί της Ορτυγίας φιλοξενεί αώνες οιόληρους πολιτισμού και είναι μια όσαση στο εκβιομηχανισμένο τοπίο της περιοχής, ανάμεσα στη Θάψο και τις Άκρες. Όμως, η αρχαιολογική σκαπάνη και η ανθρωπολογική μελέτη έχουν ήδη αξιολογήσει και ταξινομήσει τεκμηρία για μια πλούσια γεωλογική, παλαιοντολογική και συγκριτική των ιστορικών αποικισμών ξενάγηση.

Νίκος Ξένιος
Φιλόλογος - Δρ. Φιλοσοφίας

Η πόλη και το παλιό μουσείο

Το μουσείο της Πιάτσα Ντουόμο (Πλατείας Καθεδρικού ναού) στέγαζε, στα 1811, την αρχαιολογική συλλογή, την οποία στα τέλη του 18ου αιώνα φιλοξενούσε το παλάτι της αρχιεπισκοπής, συνι-

στώντας έτσι ένα πρώιμο αρχαιολογικό μουσείο. Το μουσείο πλουτίζονταν με ιδιωτικές συλλογές ώς τα τέλη της δεκαετίας 1950, όποτε πολλαπλασιάστηκαν και οι ανασκαφές της ανατολικής Σικελίας και ο χώρος αδυνατούσε πλέον να στεγάσει τα εκθέματα.

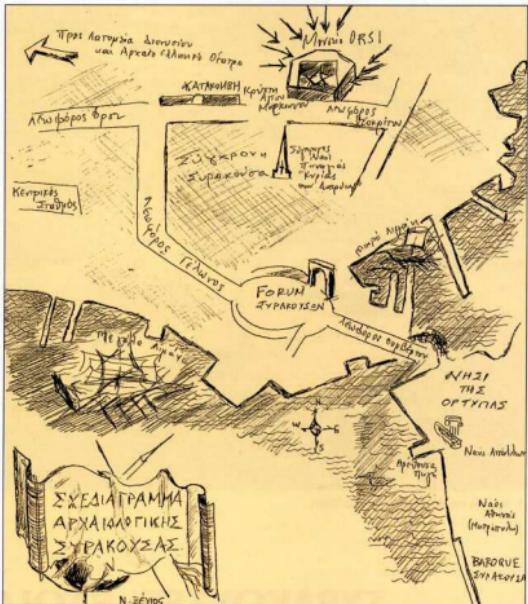
Στη μνήμη του μεγάλου Σικελού αρχαιολόγου Πάολο Όρσι ανεγέρθηκε τότε, σε χώρο του πάρκου Λαντολίνα, ένα υπερσύγχρονο, κομψό και άψογα οργανωμένο αρχαιολογικό μουσείο, κατάλληλο να στεγάσει την ποικιλία των ευρημάτων και να τα εκθέσει

με μεθοδικό τρόπο. Το όλο συγκρότημα του μουσείου έχει προβλεφθεί να συνορεύει με την τουριστική είσοδο προς τις Κατάκομβες του Αγίου Ιωάννη του Ευαγγελιστή (εικ. 2).

Ευρύτατη (επ. 2). Αυτό το μουσείο θωρεύεται το κυριότερο και πληρότερο αρχαιολογικό μουσείο της ανατολικής Σικελίας, με σωρεία εκθεμάτων. Η ιστορία της περιοχής, που έκινε αστικά με τον ελληνικό αποικισμό του 8ου π.Χ. αιώνα, μαρτυρείται από εκατό και πάνω ανασκαφικές περιοχές, στις οποίες η έρευνα θα συνεχίστει, αγνούστη για πόδες ακόμη δεκαετίες, πριν ολοκληρωθεί η αντιληψη μας για τη διαστάυρωση των δύο πολιτισμών.

Εκείνο που πρόερχει -και ο επιστήμονας αλλά και ο απλός επισκέπτης εύκολα το αισθάνεται- είναι η ελληνικότητα αυτού του πολιτισμού πλέγματος, δηλαδή ο «αιματηρωματικός» χαρακτήρας που αυτόματα κανείς τον αποδίδει, σα συνάρτηση με τα δικαία μας πολιτισμικά στοιχεία: σαν να πρόκειται για ένα καθαύτο «παρακλήδι» του ελληνισμού της κυριών Ελλάδας, που τον ολοκλήρωνε.

Η Συρακούσια Εκκίνησε, ως οικισμός, από την πρόσφορθ περιοχή της Ύψιλας (της σημερινής Παντελίκα), και να εκτάθει στη βραχώδης υπώρεια, εώς από τη μεταγενέστερη Συρακούσα, και να διαμορφωθεί ενα φυσικό ορμητήριο για τους Φοίνικες εμπόρους. Η αρβανία της περιοχής σε νερό (όπου και η περίφημη "Αρέθουσα" πηγή, που συγκεφαλώναι αυτή την πραγματικότητα σε μύθο και παράδοση) καθώς και η γεωφυσική της οχύρωση προσέλκυσαν αποικιστές από την Ελλάδα, και έτι άρχισαν να ιδρύονται νέες πόλεις. Οι θεανείς υποταχθήκαν στους νευλιδήδες, μόχις συχνές και βιαζές ήσαν οι εξεγέρσεις. Το καθεστώς της τυραννίας (π.χ. του Γέλωνα, τυράννου της Γέλας), γύρω στον 5ο αιώνα, είναι το μόνιμωσιο, κάπως από αυτές τις πολιτικοκοινωνικές συνήθεις, ενώ οι πειρατικές επιδρομές των Φοίνικες την Καρχηδόνας ήταν η μάστιγα των κατοίκων. Η νίκη του Γέλωνα και του Θηρώνα, τυράννου του Ακράγαντα, κατά των Καρχηδόνιων στην Ιέρα σημειοδέιμα ήταν εποχή αυτονομίας και

2. Σχεδιάγραμμα της αρχαιολογικής Συρακούσας

Το σύγχρονο αρχαιολογικό
Μουσείο

Το Μουσείο ORSI καλύπτει με τα εκθέματά του την μακραίων ιστορία, που ξεκινά από τον 8ο αιώνα π.Χ. (όταν ιδρύθηκε η ομώνυμη αποικία των Κορινθίων) και φθάνει ώς τον 7ο μ.Χ. αιώνα. Ο επεκτατισμός των Συρακοσίων στον ανατολικό άκρο της νήσου (πόλεις Άκρες, Κασμένες και Καμαρίνα) τους έδιασφάλισε την επικράτηση στην ενδοχώρα, ως την υποταγή της πόλης στη Γέλα, που επιτεύχθηκε με συνοικέσσοντα. Η οικοδόμηση του μεγαλειώδους ναού του Απόλλωνα στην Ορτυγία υπήρξε ένα ειδός υπόμνημης της μητροπολιτικής Ελλάδας, που για τους Συρακοσίους έγινε πρότυπο προς ήμημητ. Μετά την οπουδαία νίκη τους, κατά των Καρχηδονίων (480 π.Χ.), και ταυτόχρονα, με τα αισιούς τέλων των Μηδικών στην Ελλάδα, οικοδό-

μήθηκε το τέμενος της θεάς Αθηνάς, που σήμερα είναι ενσωματωμένο στο χριστιανικό ναό Σάντα Μαρία Ντέλλε Κολόνε. Όσο για το περιφυτό αρχαιοελληνικό θέατρο, η φήμη του έρτασε ώς τις μέρες μας, συνδεδεμένη άρρηκτα με την πρώτη παράσταση των "Περσών" του Αισχύλου (475 π.Χ.).

Τη σημασία της πόλης των Συρακουσών καταδεικνύει περίπτρανα η σύνδεση της με ονόματα οπώς της Σαφρούς του Σιμωνίδη, του Βακχυλίδη, του Πινδάρου, του Πλάτανου. Οι Συρακούσες υπήρξαν τόπος καταγωγής της Επίχαρμου, δημιουργού της Κωμωδίας, καθώς και του Στέναρχου, του Φιλήμωνα και του Σάφρωνα. Τέλος, ήσαν ο γενέθλιος τόπος του ποιητή Θεόκριτου, του φιλόσοφου Φιλόλαου, του ιστορικού Φιλούσου και του μεγάλου μαθηματικού Αρχιμήδη, ο θάνατος του οποίου έχει συνδεθεί στη μνήμη μας με τη ρωμαϊκή κατάκτηση της πόλης, στα 212 π.Χ. Όσοι λαοί κι αν πέρασαν ας κατακτήση (Ρωμαίοι, Βυζαντινοί, Βάνδαλοι, Αραβες, Νορμανδοί, Σουνδοί, Ιστανοί), δεν χάθηκε τελικά η κυριαρχία του ελληνικού στοιχείου, που υπήρξε ιδρυτικό και θεμελιωτικό του ιδιαίτερου πολιτικού, πολιτιστικού και εθνολογικού χαρακτήρα της πόλης. Μέχρι σήμερα οι ντόπιοι αντικρίζουν με συμπάθεια τη "Μήτρα Ελλάδα" και διακρίνει κανείς ένα ειδός εθνικισμού, τρόπον τινά, που αναφέρεται σ' αυτήν. Το ενοποιητικό πλαίσιο που προσέφερε η "νέα Ιταλία" δεν φάνηκε καθόλου να ποτεί τους Συρακόσους στην αντύψη τους για την Ελλάδα. Γι' αυτό, σε αντίθεση με τα άλλα Μουσεία της ρωμαϊκής Ιστορίας, το αρχαιολογικό Μουσείο των Συρακουσών αναγνωρίζει, με το σχέδιασμό του και τη σύνθεσή του, την πρωτοκαθεδρία της ελληνικής παρουσίας στο νησί. Ιεραρχεί, μάλιστα, βάσει αυτής της αξιολόγησης, όλα τα εκθέματα του, χρησιμοποιώντας τα χαρακτηριστικά επιθέτα: "ελληνικός", "μημπής του ελληνικού", εξελληνισμένος", κ.κ. Ο αποφασιστικός ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει ένα σωτό αρχαιολογικό Μουσείο στη συστηματοποίηση και παρουσίαση των επιστημονικών συμπερασμάτων (όλων των επιστημών που

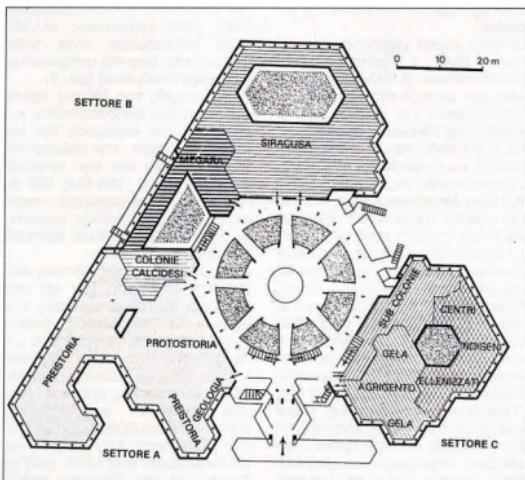
λειτουργούν επικουρικά προς την Ιστορία), σπήνε περίπτωση του Μουσείου Paolo Orsi φαίνεται ξεκάθαρα: το κτήριο είναι ενταγμένο στο πολεοδομικό σχέδιο της πόλης κατά τρόπο ώστε να προβλέπεται πιθανή επέκταση της.

Σε γενικές γραμμές, η σειρά παράστασης των αρχαιολογικών ευρημάτων είναι τέτοια, που να επιτρέπει ακόμη και σ' ένα παιδι δημοτικού να παρακολουθεί με άνεση και να αφομοιώνει τις λεπτομέρειες των τεχνοτροπικών επιδράσεων, της διαδοχής των στυλ στην πάροδο του χρόνου, της ελληνικής επέκτασης στη δυτική Μεσόγειο, ακόμη και την αλλαγή και τη μίμηση που προκλήθηκε από τη μεγάλη ελληνική ήττα στη Σικελική εκστρατεία. Κανένα λοιπό ψεύδος δεν μπορεί κανείς να καταλογίσει σε όσους εκπόνησαν και συνεχίζουν να καλλιεργούν αυτό το έργο. Για μας τους Έλληνες είναι πολύ σημαντικό παραδείγμα προς μίμηση, αν σκεφθεί κανείς την κατάσταση που επικρατεί στα ελληνικά αρχαιολογικά μουσεία.

Η Συρακούσα είναι μια "πολιτιστική επαρχία" της Ελλάδας. Στο κέντρο της πόλης οι δρόμοι φέρουν ελληνικά ονόματα, οι μορ-

φές των ανθρώπων είναι πιο "ελληνικές" από τις καθαυτό ελληνικές, ερείπια ελληνικών ναών και βασιλικές βυζαντινής τεχνοτροπίας μας ζαναφέρουν στις εποχές του Νικία, του Αλκιβιάδη, αλλά και του Κώνσταντα. Η ελληνική ιστορία εκτυλίσσεται μπροστά στα έκπληκτα μάτια του επισκέπτη. Οι άνθρωποι στη Σικελία σε αγκαλιάζουν, όπως θα αγκαλιάζαν έναν ξενιτεμένο συγγενή τους. Δίπλα στον Πλαύτο και τον Τερέντιο, ο Σφοκολής και ο Ευριπίδης ζαναζούν κάθε δύο χρόνια στο αρχαίο ελληνικό θέατρο των Συρακουσών.

Το κτήριο του Μουσείου ORSI (σε σχήμα "μαργαρίτας") έχει έναν κεντρικό χώρο συνεδρίων και οπτικοακουστικής ενημέρωσης. Δύο ορόφοι υψώνονται σε δύο επίπεδα μικρού ύψους. Το Μουσείο περιλαμβάνει συστήμα φωτισμού, παρόμιο με εκείνο της "ρωμαϊκής βίλας", δηλαδή του αιθρίου. Το υλικό της υποδομής περιλαμβάνει σύστημα διαφανειών, σύγχρονους στύλους "τύπου κινά", ηλεκτρονικούς υπολογιστές για την ξενάγηση στο εσωτερικό της μακέτας, κρυφό φωτισμό και περιστρεφόμενες βάσεις, που δίνουν τη δυνατότητα

3. Κάτωφ του Μουσείου.

πλήρους πρόσβασης στα αγγεία, χωρίς να τα εκθέτουν σε κίνδυνο (εικ. 3).

Τα περισσότερα ευρήματα προέρχονται από τις ανασκαφές του Μονανιόρ Αλαγκόνια (18ος αι.), και αργότερα από τις ανασκαφές των Πάσολο Όρσι και Λούιτζ Μπερναμπό Μπρεά. Η παράθεση των εκθεμάτων με τη χρήση του υλικού υποδομής είναι νεότερη επινόηση, εναρμονισμένη με τις ανάγκες ενός συγχρονού Μουσείου. Στο πρώτο επίπεδο βλέπεται κανείς σπαράγματα γλυπτών της ελληνιστικής και της πρώτης ρωμαϊκής περιόδου, ενώ οι τοίχοι της κλίμακας που οδηγεί στον πρώτο όροφο είναι διακοσμημένοι με επιγραφές της παλαιοχριστιανικής περιόδου.

Η χρήση συγχρονών υλικών καθώς και η διάταξη των εκθεμάτων στο χώρο του Μουσείου υπάκουούν σε αυστηρές αρχές παιδευτικού χαρακτήρα, που ως απαραίτητο στάδιο αρχαιολογικής έρευνής θεωρούνται το "διόραμα" δυρφορικής λήψης της σχετικής ανασκαφής, εμπλουτισμένο με φωτεινά αναγνωριστικά σήματα απομονώ χειρισμού, χάρτες των ελληνικών αποικιών, σε συσχετισμό προς τις μητροπόλεις της κυρίως Ελλάδας, και τελος, συστήματα εντοπισμού των εξελληνισμένων περιοχών της Σικελίας.

Οι τρεις κύριοι χώροι που διακρίνονται είναι: 1. Προϊστορία και Πρωτοϊστορία. 2. Ελληνικές αποικίες της ανατολικής Σικελίας. 3. Υπο-αποικίες και εξελληνισμένα κέντρα της Σικελίας (γενενίκας).

Με την είσοδό του, ο επισκέπτης μπορεί να ενημερωθεί για τη γεωμορφολογία της περιοχής των Υβλαιών Μεγάρων καθώς και για την πανίδα και χλωρίδα (*Elephas Antiquus*, *Ιπποπόταμος*, κοκ.). Μετά την παράθεση διευκρινιστικών πινάκων, εκτίθενται επεξεργασμένοι λίθοι από τη Ραγκούσα, τις Άκρες, τη Σηπτιλά του Ιωάννη, καντά στις Συρακούσες, τη Σηπτιλά του Θεοδώρου στο Aquedolci, κλπ. Όλες οι παλαιοιλιθικές ανασκαφές της Σικελίας συγκεφαλαιώνονται με την επανιμιά της "Γκραβέττας" τεχνολογίας, κύριο γνώμια της οποίας είναι η επεξεργασία και λείανση λίθινων εργαλείων παρόμιων με μικρολίθους, καβώς και η γεωμετρική μορφολογία. Η Νεολιθική εποχή

4. Χάρτης της Σικελίας.

εκπροσωπείται από τον πολιτισμό Stentinello, και η χρονολογική διαδοχή των προϊστορικών πολιτισμών ανακύπτει στην περίοδο του Χάλκου με τα ταφικά ευρήματα Castelluccio, πολιτισμού που καλύπτει χρονικά την περίοδο ανάμεσα στον 19ο και τον 150 αώνα π.Χ. Οι συνάφεις προς τους γειτονικούς ελλαδικούς πολιτισμούς είναι τόσο στυλιστικές, όσο και ανθρωπολογικά μαρτυρούμενες (εικ. 4).

Ο πολιτισμός της Μέσης Χάλκης περιόδου εκπροσωπείται κυρίως από την κεραμική, την κατεργασία οστών, την υαλουργία, τη χρυσοχοΐα και την αργυροχοΐα στη Θάψο (150 έως 130 αιώνες π.Χ.). Εδώ συναντά κανείς αντικείμενα μικνηματικής μικροτεχνίας, που είχαν μάλλον εισαχθεί στη Σικελία.

Ο αγαιομυκηναϊκός κόσμος δείχνει την επιδρασή του και στα διάφορα συστήματα ταφής των νεκρών. Ο "πανταλικός" πολιτισμός εκτείνεται γεωγραφικά ως τους Λεωνίτους και την νεκρόπολη του Μολίνο (περιοχή Σαν Μικέλε). Συγκριτικές έρευνες γίνονται ανάμεσα σε οινοχόες, ασκούς και ερυθρόμορφα αγγεία της πανταλικής κουλτούρας και σε αντίστοιχα ευρήματα από το Λίταρι και τον Τάραντα καθώς και την Καλαβρία.

Στην κοιλάδα Μαρσελίνο βρέθηκαν, μεταξύ άλλων, και έργα εισαγόμενης ελληνικής Ύστερης Γεωμετρικής τεχνής, που υμίζουν αντίστοιχα δείγματα της Ετρουρίας και της Καμπανίας (εικ. 5).

Στις αίθουσες I και VIII βρίσκονται τα ευρήματα της νοτιοανατολικής Σικελίας, καθώς και αντικείμενα της Ύστερης Παλαιοιλιθικής περιόδου από την Καλαβρία και τη Μεγάλη Ελλάδα (νότια Ιταλία). Είναι εκτεθειμένα κατά χρονολογική σειρά, εκπροσωπώντας τον τύπο της κουλτούρας που τα παρήγαγε. Οι ανακαλύψεις του όρους Finocchito (κοντά στην πόλη Νότο), του 8ου/7ου αιώνα π.Χ., περιλαμβάνουν λειασμένους λίθους, οιδιανόν, κατεργασμένα οστά και πρώιμα δείγματα κατεργασίας μετάλλων. Όσο για την πληθυλαστική, φαίνεται πως το υλικό, προτύψη, σκαλιζόταν με γεωμετρικές κατά κανόνα παραστάσεις.

Η ποικιλία της κεραμικής μαρτυρεί σύμφωνα με τους αρχαιολόγους, την επικοινωνία και αλληλεπιδράση των πολιτισμών της Μεσογείου κατά την εποχή των μεγάλων αποικιών, και συγκεκριμένα της νοτοπαταλικής κουλτούρας με εκείνη της Ανατολίας, της Μυκηναϊκής Ελλάδας και του αιγαιακού πλέγματος των νήσων.

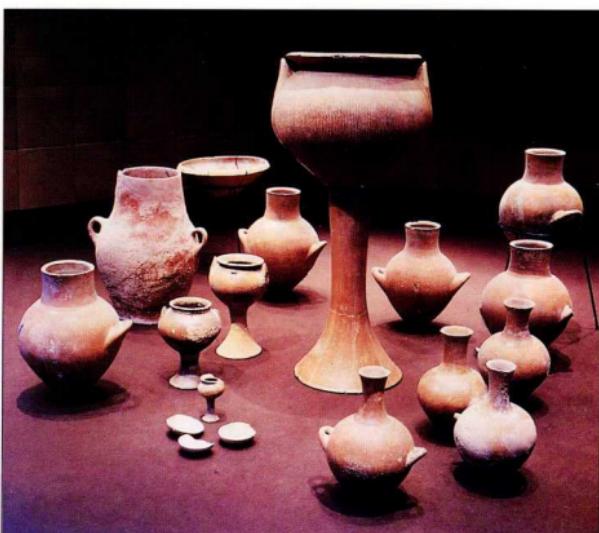
Φαίνεται πως το ρόλο του μεταπράττει σ' αυτές τις συναλλαγές είχαν αναλαβει κυρίως Φοίνικες έμποροι, ενώ ταυτόχρονα παρατηρείται μεγάλος βαθμός τεχνοτροπικής μίμησης από τους Ιταλιώτες.

III. Ελληνικά και εξελληνισμένα κέντρα

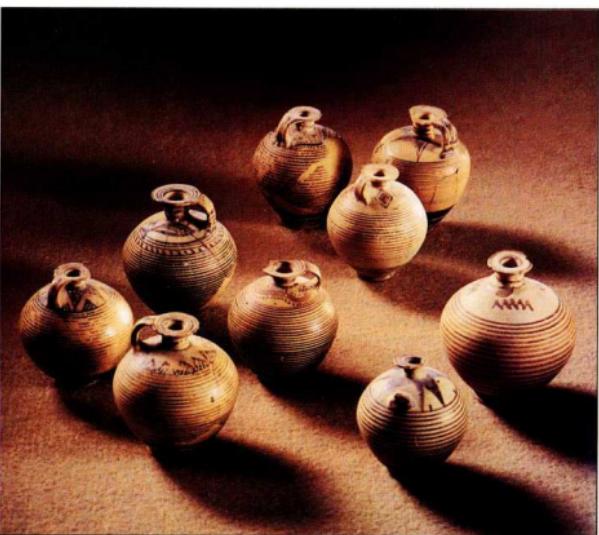
Ερυθρόμορφα αγγεία μικηναϊκής επίδρασης εκτίθενται στην αίθουσα V, ενώ χάλκινα και άλλα όπλα στην αίθουσα VI. Στην αίθουσα IX του πρώτου ορόφου η έκθεση ξεκινά με αντικείμενα της λεγόμενης "σικελιωτικής" περιόδου, δηλαδή Βου και Ζου αιώνα π.Χ. Όσο για τη συλλογή των παλαιοχριστιανών και ελληνιστικών ευρημάτων της νεκρόπολης, που βρίσκονται στο ισόγειο, αυτή ολοκληρώνεται με ευρήματα της Βυζαντινής περιόδου, που πρέρχονται από τις Συρακούσες και από πόλεις που τα ονόματά τους δεν γνωρίζουμε.

Τα κορινθιακά και τα αττικά αγγεία όλων των περιόδων, καθώς και τα αγγεία των Ιταλιώτων, που αποτελούν απομονώσεις τους, εκτίθενται στην αίθουσα IX, όπου και η αξιόλογη νομισματική συλλογή και αναθήματα του ναού της Δήμητρας και Κόρης, καθώς και σπαράγματα όπλων από ένα χαμένο ναό του Άρη κοντά στο Μόντε Καζάλε.

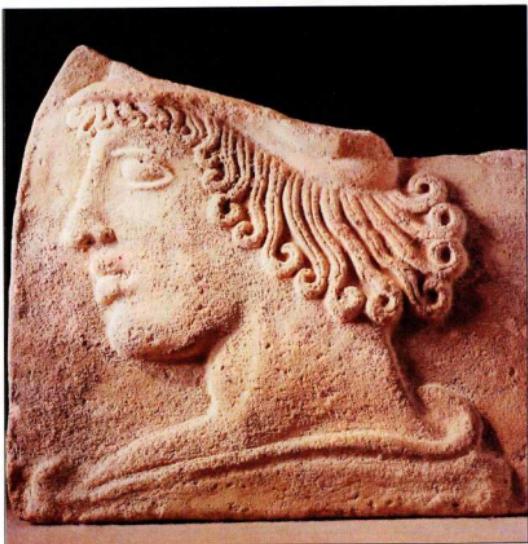
Μια μπρούντζινη μάσκα της Μέδουσας (προσωπείο Γοργούς καθαρά ελληνικό) ολοκληρώνει την εντύπωσή μας για τη συνέχιση της ελληνικής επιρροής, ακόμη και στον 4ο αιώνα π.Χ. Η αίθουσα X περιέχει γεωμετρικά αγγεία από τον 7ο ως τον 5ο αιώνα, πήλινα αγαλμάτια (τερρακότες) από τη Σικελία του 7ου αιώνα έως και την ελληνιστική εποχή, και όπλα και πλήθους επεξεργασμένες από το Αντράνο, που φέρουν επιγραφές στη σικελική διάλεκτο. Η αίθουσα XII περιέχει ευρήματα της νεκρόπολης του Φόυσκο, με εξαιρετικά δείγματα κορινθιακής, αργείτικης, ιωνικής και, μετά το 570 π.Χ., αττικής κεραμικής (κρατήρες, σινοχόρες, όλπες, κεφαλές Μαϊνάδων, κλπ.) (εικ. 6). Η συλλογή συνεχίζεται στην αίθουσα XIII, με ευρήματα κυρίως της νεκρόπολης Τζιαρόντιο Σπά-

5. Αγγεία του πολιτισμού Pantalica.

6. Πρωτοκορινθιακοί αρύβαλλοι (725-700 π.Χ.) (νεκροταφείο Fusco).

7. Ανάγλυφο κεφάλι εφήβου από τη Συρακούσα (περ. 460 π.Χ.).

νια των Συρακουσών, όπου βρέθηκαν και έργα ροδικής τέχνης, καθώς και το ανάγλυφο κεφάλι εφήβου, που χρονολογείται στα 470-460 π.Χ. (εικ. 7).

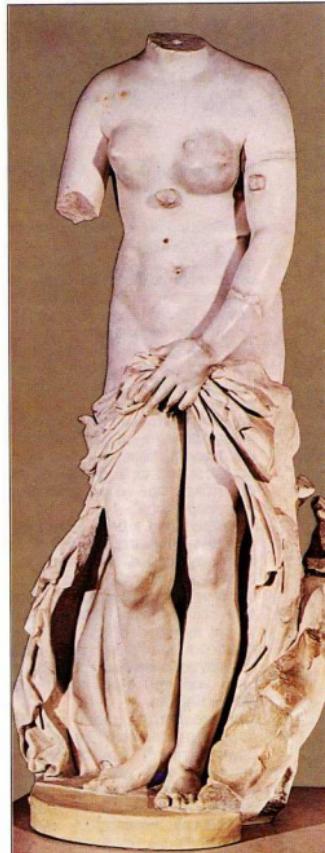
Ενδιαφέρον παρουσιάζουν ένα μικρό αγγείο, που εικονίζει τη Γοργόνα να πηπεύει τον Πήγασο, κάποιοι μελανόμορφοι κρατήρες, και ιδιαίτερα ένας με τη θεά Αθηνά σε άρμα μαζί με άλλες θεότητες. Στις αίθουσες XIV και XV εκτίθενται τα κεραμικά ευρήματα από τη Γέλα: ερυθρόμορφοι και μελανόμορφοι αγγεία απτικής τεχνικής, ύδρεις (όπως αυτή με τη Λητώ και την Άρτεμη), ληκυθοί, πέλκες και πτήλινα ειδώλια. Στους γύρω διαδρόμους ο επισκέπτης βλέπει τα ευρήματα της αρχαιοκητής και της κλασικής περιόδου από τα Υβρίδαια Μέγαρα και την Τοεντουρίπα, που στην αρχαιότητα φημίζοντα για την αγειοπλαστική της.

Σε ειδική προθήκη θαυμάζει κανείς έργα από ορείχαλκο, όπως έναν Σαρδηνό πολεμιστή του 8ου αιώνα, ένα Σικελό πολεμιστή του 6ου αιώνα και έναν έφηβο από το

Άντρανο, του 460 περίπου.

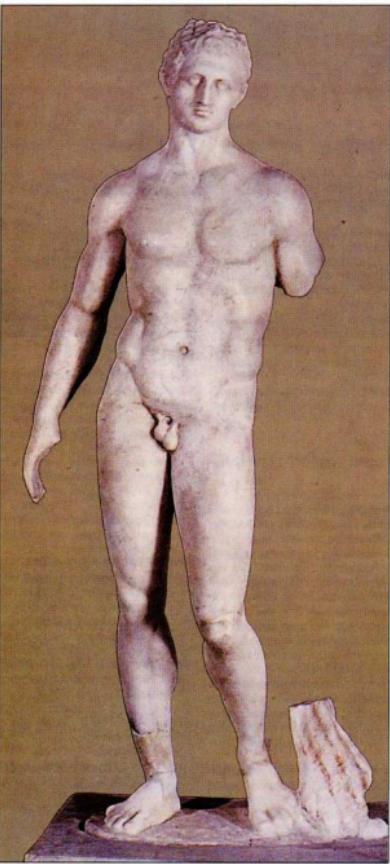
Η αίθουσα XVIII περιλαμβάνει ευρήματα της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου, και γλυπτά που προέρχονται από την Ανατολή. Στο Antiquarium (αίθουσα XIX) υπάρχουν χάλκινα έργα, τερρακότες και λυχνάρια λαδίου από πηλό, κυρίως της ρωμαϊκής εποχής.

Περνώντας στο ισόγειο, βλέπεις ρωμαϊκά εκθέματα από τους ναούς της ανατολικής Σικελίας. Στην αίθουσα IV, "οππή γη" από τη Γέλα. Στην αίθουσα V βρίσκεται μια ελληνική Καρυάπιδα, που ίσως προέρχεται από το θέατρο των Συρακουσών, ένα από τα μεγαλύτερα ελληνικά θέατρα του κόσμου, που χρονολογείται στον 3ο αιώνα π.Χ. Εκτίθενται επίσης δύο τελαμώνες και δύο ακόμη Καρυάπιδες ελληνιστικής περιόδου, καθώς και ευρήματα από το θώμα του λέωνα του Β' στις Συρακουσές. Η αίθουσα VI περιέχει αναθήματα από την ελληνική νεκρόπολη της Συρακούσας. Στην αίθουσα VII εκτίθενται ευρήματα από το ναό της Αθη-

8. Ρωμαϊκό ανάγλυφο ελληνιστικής Αναδύμενης Αιφροδίτης.

νάς του 480 π.Χ. καθώς και τμήματα της ζωφόρου και της πηλίνης υδρορρότης του προγενέστερου κτηρίου. Αξέλογος είναι ένας ιππέας, από έναν άγνωστης ταυτότητας ναό της Καμαρίνας, και τρεις έξοχοι κούροι (ανά ένας από τα Υβρίδαια Μέγαρα, της Συρακούσες και τους Λεοντίνους). Στην αίθουσα IX βρίσκεται το σπουδαιότερο απόκτημα του Μουσείου: ακέφαλο άγαλμα της

9. Ηρακλής της Σχολής του Λυσίππου.

Αφροδίτης (εικ. 8). Η Αναδυόμενη Αφροδίτη, που ανακαλύφθηκε από τον Λαντολίνο στις Συρακούσες το 1804, θεωρείται ρωμαϊκό αντίγραφο από πρωτότυπο ελληνιστικής τέχνης. Τέλος, εκεί βλέπεται ένα μικρό χαρακτηριστικό αγαλμάτιο του Ηρακλέους, της "σχολής" Λυσίππου (εικ. 9). Στην αίθουσα Χ έλκει την προσοχή ένας κορμός εφήβου (500-490 π.Χ.), μια ανδρική προτομή από

τη Συρακούσα του 470 π.Χ., ένα επιτύμβιο ανάγλυφο εξαιρετικής ευαισθησίας, που παριστά τον αποχαιρετισμό νέου προς τον πατέρα του (μέσα δου άιώνα), και σπαραγμάτα από γλυπτά ελληνιστικής εποχής, που παριστάνονται τις Μουύες. Στην αίθουσα XII ευρήματα της ρωμαϊκής περιόδου. Τέλος, στην αίθουσα XIV, πλούσια συλλογή από παλαιοχριστιανικά και βυζαντινά έργα όλων

των περιόδων.

Το πιο ενδιαφέρον σημείο της περιήγησης στο Μουσείο Orsi είναι εκείνο όπου οι εκτίθενται στοιχεία για τις ελληνικές αποικίες (Νάξος, Κατάνη, Λεοντίνος των Ιónων, απ' όπου και ο υπέροχος κούρος, Υβλαία Μέγαρα και Συρακούσες των Δωριέων). Τις ανασκαφές των Υβλαίων Μεγάρων ξεκίνησε ο Πάολο Ορσι και τις συνέχισε η Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή της Ρώμης, αποδύοντας το πολιτικοκοινωνικό μοντέλο μιας Πόλης-Κράτους με κεντρική αγορά του 8ου αιώνα, και μια δεύτερη ανοικοδόμηση της πόλης από τον Τιμολέοντα (214-213 π.Χ.).

Ενδιαφέροντα είναι τα εκθέματα από το ναό του Απόλλωνα της νήσου Ορτυγίας, που είναι και η καρδιά των Συρακουσών. Υπάρχουν ακόμη πολυάριθμα δείγματα εγχώριας κεραμικής τέχνης, ένας ακέφαλος κούρος και ένας κούρος "αυστηρού ρυθμού" του 470 π.Χ., αναθηματικά αγαλμάτια επαναλαμβανόμενης θεματικής και πάμπολλα μελή ελληνικών ναών ιωνικού ρυθμού, που αφήνουν να διαφανεί η πάλαι ποτέ κομψότητά τους. Τέλος, αρχιτεκτονικά μέλη του ναού της θεάς Αθηνάς, που σήμερα έχει οριστικά ενσωματωθεί στο αρχιτεκτονικό σύνολο της Μητρόπολης των Συρακουσών (χρονολογείται γύρω στο τέλος των Περσικών πολέμων).

Η ξενάγηση τελειώνει με τα ευρήματα της Ελώρου, αποικίας των Συρακουσών στο νότιο τμήμα του νησιού. Ευρήματα από τις Ακρες, την Καμαρίνα και τις Κασιμένες ολοκληρώνουν την "ελληνική" αυτήν εικόνα. Η ακτινοβολία της πρωτεύουσας των Συρακουσών μαρτυρείται και με τα εκθέματα από τις νεκροπόλεις Πάσσο Μαρινάρο ("Θαλάσσιο Πέρασμα") και Πιόμπο, και από νεκροπόλεις περιοχών της ενδοχώρας, όπως της Σκόροντα και του Γκραμικέλλε. Τα ευρήματα του Ορσι στη Γέλα και τον Ακράγαντα καλύπτουν σεβαστό τμήμα του τελευταίου διαμερίσματος του Μουσείου και τις τελευταίας περιόδου της ελληνικής αποικιστικής λαμψής, (πίσω ροδιακής και κρητικής τεχνοτροπίας, πήλινοι ναΐσκοι αναθηματικού χαρακτήρα, ερυθρόμορφα και μελανόμορφα αγγεία, κλπ.).